

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 15. novembra 1865.

Gospodarske stvari.

Vabilo

gospodom družbenikom c. kr. kmetijske družbe
k velikemu letnemu zboru v Ljubljani
v sredo 22. novembra 1865.

Skupščina je, kakor navadno, v mestni hiši; začetek ob 9. uri dopoldne.

Program obravnav.

1. Začetni govor predsednikov.
2. Naznanilo važniših opravil, ki jih je dovršil glavni odbor letošnje leto.
3. Predlogi družbenih podružnic in posamesnih družbenikov vsled 21. §. družbenih pravil.
4. Nasvèt o napravi kmetijsko-obrtniške razstave v letu 1867 v Ljubljani v spomin, da se je pred 100 leti pričela c. kr. kmetijska družba.
5. Predlog, da bi se z nižjo kmetijsko šolo, ako se napravi, združila tudi gospodarska učilnica.
6. Predlog, da bi se revnim učencem tukajšnje kovaške in živinozdravniške učilnice nekoliko denarnice.
7. Naznanilo o stanu družbenega vrta letošnje leto.
8. Prisodek srebrnih svetinj posebno pridnim sadjo in murborejcem.
9. Predlog družbenega računa za leto 1864 in predvarkov za leto 1865.
10. Volitev dveh odbornikov v glavni odbor.
11. Volitev novih družbenikov.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani 4. novembra 1865.

Kdor gozde uničuje — deželi škoduje.

„Novice“ so zoper uničevanje naših gozdov že toliko govorile Slovincem na srce, da je skoraj nemože, kaj novega še povedati o veliki škodi, ki se dela deželi s tem, da se gozdi uničujejo. Pri vsem tem so pa njena svarila premalo pomagala, kakor kažejo vsakdanje skušnje in tožbe. „Novice“, katerim je blagor slovenskega naroda živo pri srcu, ne smejo nehati, in menda tudi ne bojo jenjale govoriti o tej stvari, dokler ne bodo ušes in src predrle njim, katerim gré dolžnost skrbeti, da se konec storí slabemu gospodarstvu z gozdi, in njim, katerim je na največo korist, da se gozdi ne le ohranijo, ampak zboljšujejo in pomnožujejo.

„Novice“ so iz domačih in tujih krajev že objavile veliko žalostnih dopisov o veliki škodi hudih nalivov. Naj povedó še veliko nesrečo, ki se je 25. julija 1865 pripetila vasi Rheinbrohl-u nad Lincom blizo Rena. Ob

osmih zvečer vstane strašno huda nevihta, oblak se utrga in dež kakor iz čubra lije. Mali potočec, ki se vije skoz dolino, v kratkem tako naraste, da je veliko hiš podrl in odnesel. Vas in njena okolica bili ste drugi dan strašno razdjani, njive, travniki in gorice splavali so po vodi tako, da so bili videti gole skale in globoki rovi in jame.

O tej nesreči pisali so vsi nemški časniki; „Kölnische Blätter“ pa so jej iskale vzroka ter ga našle v neprevdarjenem uničevanju gozdov one okrajne. Ta članek se nam v splošnem gospodarstvenem oziru dozdeva tako važen, da ga hočem v „Novicah“ iz „Rhein. Volksblätter“ priobčiti tudi svojim drazim rojakom.

„Od mnogih strani razodevale so se želje, da razložim razloge, iz katerih v dopisu o nesreči 25. julija mislim, da gozdi krotijo silo razdirajočih nalivov. V onem dopisu hotel sem djansko dokazati, kolik pomen da v tem oziru imajo gozdi, rekoč, da prav opustošeni gozdi so sovražnim vodam odprli pot na polje, travnike in gorice. Kako in zakaj pa da gozdi varujejo tacih nesreč, nisem hotel dalje razlagati. Ker pa svet to želi, mu hočem ustreči. Nikar pa od mene ne pričakujte učenih preiskav, ktere prepuščam njim, ki so učeni v teh rečéh, kajti jez hočem oznaniti le to, česar se lahko prepriča vsaki, ki hoče le kolikaj sam opazovati in premišljevati to stvar. Zeleni čuvaji naših domačih gozdov pa naj skrbijo, da v malih spisih, po domače pisanih in lahko umevnih, ljudstvo podučijo v tej stvari in prepričajo, kolik blagor da so dobro ohranjeni gozdje. Velike in učene knjige tû ne zdajo nič, kajti naši ljudje se pred njimi križajo in hodijo navadno svojo pot.

Gozdi, zlasti oni, ki stojé na višinah, vlažnino iz ozračja, megle in oblake na-se vlečejo. Tega se lahko prepričaš, ako paziš, kje da se začenjajo megle in oblaki zbirati. Vlažnino, kolikor je gozdi sprejmejo v svoje krilo, drevesno perje, mahovje in nizko rastlinje, ki raste v gozdu pod drevjem, dolgo v sebi hrani, da se prenašlo ne izhlapi; zemlja, rahla ko goba, vso to vlažnino posrče in počasi oddaja studencem, ki rayno tako počasi in zdatno napajajo doline in ravnine. Čem več gozdov ima dežela, tem bolj vodnata je. To resnico potrjuje gozdnata in vodnata Amerika. Že iz tega obzira je tedaj res, da on, ki uničuje gozd, tudi škoduje deželi.

Gozdi so pa tudi bramba, in sicer edina naravna bramba, zoper razdiravno silo hudih nalivov. Kako neki to? — boste vprašali. Nate kratek odgovor na to vprašanje: Gozd sicer ne odganja obilnega dežja, ampak velikoveč še pomaga, da večkrat in obilnejše dežuje. Toda gozd: 1. več dežnice povživa kakor nepogozdeni svet; 2. zemlja več dni ali celó tednov v sebi zadržuje dežnico, ktera sicer naglo odteka, zlasti po

nepogozdenih brežinah. In prav to dvoje ti je vsa skrivnost.

Gozd veliko dežnice povzije. Vsak prijatelj nježnih cvetic vé, kolikokrat da je treba prilivati rastlinam, ki jih redí v loncih, kako naglo da se njihova peresa in vejice, ki se pobešajo, ako žejo trpé, očvrsté in vzdignejo, če je z vodo poškropí; kdo bode tajil, da gozd, zlasti kadar dežuje po dolgi suši, med deževanjem posrče veliko vode, ktera bi bila naglo odtekla v dolino, ako bi gozda ne bilo? Neštevilno perje gozdnih dreves na milijone in milijone kapljic posrče skoz svoje sesavne in hlapivne luknice; hrapavo, brazdato lubje tudi hoče imeti kaj pijače; po dežji, ki med drevjem pada na tla, grmovje in travje že hlepí, kar se ga vrine v zemljo, gosta mreža brezštevlnih nitkastih koreninic ga naglo in željno povzije ter ga ali brž ali nekoliko pozneje zopet oddá rastlinam, ktere ž njim hrani; in tako že po tej naravni poti po obilnem dežji veliko manj vode odteka z gozda, kakor s krajev, katerih gozd ne pokriva. Kdo ne vé, da polje, zlasti ako so žita še nizka, ali požeta, nikdar toliko dežnice ne povzije, kolikor je je treba gozdu za hrano? Ravno tako se vsaki lahko prepriča, da pusti in goli kraji povzijejo le malo dežnice, večí del je ž njih odteka. Dalje se ne sme prezirati, da po vsacem dežji na perji in vejah gozdnih dreves ostaja veliko vodenih kapljic, ktere se, kolikor jih ne posrčejo njihove sesavke, izhlapijo. Če se še nisi tega prepričal, po dežji pojdi na vrt in potresi ktero koli drevo, pa boš skusil, koliko kapljic te bode porosilo, večí del jih pa vendar še na njem ostane. Vse te bile bi odtekle z vrta, ako ne bi ondi stalo drevo, in pomnožile bi bile naliv.

Drugi del imenovane skrivnosti je, da gozd razdeluje in več dni ali celó tednov v sebi zadržuje dežnico, ktera naglo odteče z nepogozdenih krajev, zlasti z brežin. Kako pa to? — me boste radovedni vprašali. Iz mojega odgovora na to vprašanje boste razvideli, da so gozdi v tem obziru še večí varhi zoper divjo silo hudih nalivov. Mislite si hribato okolico, nad ktero se zbira nevihta. Nebó odpré svoje zatvornice, dež se vlije. Ondi pa stojé gozdni velikani, ki so skusili že marsiktero nevihto in videli marsiktero povodenj. Tisoč in tisoč močnih vej in vrhov, še več pa malih vejic se k nebu dviga, kviško drže milijonkrat milijone nježnih zelenih skledic, v ktere pada dar Božji — vodenih kapljic na bilijone. Peresne te skledice se nekoliko nagnejo še le takrat, ko so napolnjene; voda, kar se je je odveč vane nateklo, jame kapati od peresa do peresa, od vejice do vejice, da pokrepčá tudi niží rod — grmovje in rastlinje, zlasti pa, da darú Božjega vdeleží tudi mater zemljo, ki vse hrani in živí. Nevihta se poleže, dežjenja, gozd pa je na tihem storil svojo dolžnost ter o pravem času obdržal in ukrotil silno predrznost in divjo moč hudega naliva. Ne motim se, ako pravim, da na eno samo veliko lipo pade tovor vodé, predno začne v obilnejši meri kapati ž njenih zelenih skledic. To je mene skušnja učila; vsacemu čitatelju pa je dobro znano, da mora biti že precej obilen dež, ki premoči drevesno streho.

Kolikor v gozdu dežja pade na zemljo, ali od peresa do peresa, ali od veje do veje, ali med redkim drevjem, sprejme ga grmovje, travje, mahovje, resje. In tega gotovo ni malo. Saj je nek logar preračunal, da ena štirjaška milja, z resjem obraščena, povzije toliko vodé, kolikor je potok Nekar v nekterih dneh pripelje Renu. — Odpadlo suho listje, ktereга je po nekterih krajih nakupičenega po čevelj visoko, dež pije, góbi enako, ter ga potem oddaja rahli zemlji; — vse to pa dela, da veliko manj vode z gozda odteka, kakor je z dežjem pade na-nj. Vse pa, kar zmanjšuje vodo, jo tudi na

njeni poti zadržuje. Brezštevlné drevesne in rastlinske korenine in koreninice, ki se na vse strani in v globočino razprostirajo mreži enako, pa ne srčejo le vode, one tudi zemljo vežejo in trdijo, tako da voda ne more lahko izkopati novih strug in teči naravnost, ampak da se premetava zdaj sém zdaj tje, pri tem premetavanji se tudi na več krajev razzdelí, njena moč slabí, toraj bolj počasi teče, in tako se je veliko zakasní, in več časa je treba, predno pri vseh teh zadržkih popolnoma odteče — odtek je manjši, — moč njegova pa tudi manjša. Tega se lahko prepričaš, saj vidiš, da voda tem hitrejšé teče, čim večá je; izkoplji domačemu potoku dve strugi, pa boš videl, da bode voda bolj počasi tekla kakor v eni sami, ali pa nasproti napelji dva potoka v eno strugo, in videl boš, da se bo voda hitrejšé pomikala. Vrh tega še pomisli, da tisočkrat tisočerne korenine, v zemlji križem razprežene, branijo, da si voda ne more izkopati globoke struge in seboj vzeti prsti in kamenja, pa boš prepričan, da je gozd močna naravna bramba zoper razdiravno moč hudih nalivov.

Da vas tega še bolj prepričam, hočem polje v tem obziru primerjati gozdu. Na polji ni vsega tega, kar v gozdu zadržuje dežnico. Kaj so nježne, komaj meseca stare korenine, in slabe nitkaste koreninice poljskih rastlin, žit in sadežev, ako je primerjamo z orjaškimi koreninami stoletnih dreves! So li te nježne stvarce kakošna bramba zoper moč silne dežnice, da si ne izkoplje globokih strug in rovov? Nikakor ne. Saj nimajo posebne strehe gozdnega drevja, od ktere bi počasi kapala dežnica, dež jim večidel zlasti po setvi in žetvi z močjó pada na prst, s plugom zrahljano. In kaj se zgodí? Naglo si dežnica, kar je prst ne more sproti posrkati, poišče poti, po kateri odteka, izkoplje si brazdice v razmočeni rahli zemlji, brazdice se globé in globé, in dežnica se po njih, ker je nič ne zadržuje, naglo zbira v nižih mestih, ondi se narašča in narašča tako, da kmali nastane reka, ki se jame urnega teka vedno hitreje valiti, skalovje trgati, drevje lomiti in na svoji divji poti podirati vse, kar se jej ustavlja. Ljudjé v dolini pa se roké nad glavami, ki niso hotle sprejemati koristnih naukov, sklepajo in obupno zdihovaje čudijo, rekoč: „kako je vendar to mogoče?“

— r.

Mladi vincar.

Spisuje v podúk vinorejcem France Jančar na Štajarskem.

(Dalje.)

Opravila meseca avgusta (vélikega srpana.)

V tem mesecu je dobro vso travo po vinogradih pokositi in jo odpraviti, da grozdje več solnca vživa. Kjer je grahora za gnojenje posejanega, se mora, pred ko je v cvetji, podkopati. Kjer grozdje na zemlji leží, se jamica izkoplje, da prosto visi.

Opravila meseca septembra (kimovca).

V tem čusu nekteri vinograd v tretjič okopujejo, ko se grozdje začanja mehčati. Tudi nekteri odščipujejo listje, da grozdje več solnčne gorkote dobiva; pa bolje je vršiče privezovati mladikam, da bode les čvrsteji in rodovitnejši in da grozdje pred dozori; tako listje že samo po sebi od zrelote odpade do trgatve. O deževnem vremenu se že celó ne smé odščipavati, ker bi gnjilo. Kadar ose ali sršeni grozdje srkajo in pijó, se morajo gnjezda poiskati in pokončati. Tako se tudi mravljinjaki, ki drevju in grozdju škodujejo, morajo s kropom uničiti.